

Simona FILOVÁ

Fjodor Girenok v kontextu ruské filosofie

Ústav slavistických a východoevropských studií FFUK

obor: rusistika

Práce, která se věnuje výkladu současného ruského myslitele Fjodora Girenoka, má svou hodnotu nejen v tom, že seznamuje s méně známým myšlenkovým světem, nýbrž i v tom, že věnuje – jak je to ovšem vzhledem k práci tohoto autora nezbytné – pozornost rovněž vztahu jazyka a filosofie. Pokud je Girenok přesvědčen, že cenu má „živá řeč“, že text má být především hlasem apod., je zjevné, že se její monograficky koncipovaný úvod do Girenokova díla v kontextu ruské filosofie dotýká závažných témat současného západoevropského myšlení, a tedy i polarity „řeči řečené“ a „řeči promlouvající“. Jinak řečeno: práce je v tomto ohledu mnohem zajímavější, protože odkazuje k širším souvislostem - v kontinentální filosofii možná nejen k fenomenologii, nýbrž až k F. Mauthnerovi a „nedůvěře vůči jazyku“ z přelomu 19. a 20. století. Girenok je ovšem filosof naší doby, a proto jsou jeho argumentace adaptované na současný svět (ekologie, pohanství). Myslím, že autorka v této souvislosti velmi dobře nejen popisuje, ale i interpretuje specifický styl, jímž se Girenok vyjadřuje, jeho způsob psaní jako snahu blížít se skutečnosti, a že je rovněž schopna tento způsob psaní posuzovat z kritického odstup.

Kritika moderního racionalismu, jak ji Girenok podává, není nová ani v kontinentálním myšlení, a tím méně v kontextu ruské filosofie. Jisté novum je shrnutí této kritiky obrazem „patu“, „patové situace“, a proto je jedním z hlavních témat předložené práce rozbor právě tohoto slova/obrazu, a to na pozadí s ním souvisejících Girenokových konceptů, zejména „neopohanství“, a dobře ukazuje určitou neurčitost „pojmu“, který je shrnutím Girenokovy diagnózy doby, avšak spíše naznačuje, než osvětluje; zřejmé je tolik, že Girenok reaguje na tzv. „postmodernu“ a současně na racionalismus evropské vědy, což ale znamená, že jeho diagnóza je už ve jméně poznamenána určitým rozparem, jakkoli v detailech leckdy výstižná. Patrně to souvisí s jeho vizí Ruska, které je „uprostřed“, a přitom uchovává hodnoty, jež zanikly. (*byť* v doslovnosti a očividnosti, str. 47; *byť* jako setkání s vědomím řádu, str. 54).

Jak již řečeno, jednou z předností práce Simony Filové je kritický odstup, a proto je přirozené, že tolik místa věnuje jazykové stránce Girenokových textů: není to jen věc stylu, protože chřadnutí živého jazyka je zjevně jednou ze základních Girenokových filosofických tezí, a proto usiluje (v souladu s „archoavantgardním“ založením) o jiný způsob „doslovnosti“ jako alternativní cestu k realitě a jako způsob neakademického filosofování. Tedy inspirace typicky ruským „skazem“.

Ona část práce, jež je věnována konfrontací Girenokovy filosofie s ruskou filosofickou tradicí, která klade důraz právě na neakademické směřování, resp. na blízkost k literárnímu projevu, a která se znovu a znovu táže na svébytnost Ruska, je sice pouze načrtnuta (především z perspektivy současného hodnocení této tradice), ale to je zjevně v pořádku, protože důležitý je odkaz na Rozanova a na chápání těla. A rovněž tak je zde zajímavý náznak souvislosti mezi deleuzovskou „rhizomatikou“ a Girenokovým stylem: v této poznámce je totiž zcela patrné, jak ambivalentní je Girenokova pozice (zásadně odmítá všechny formy „nomádství“), jež chce být výzvou, apelem, a tedy pracuje – snad vědomě a záměrně - s paradoxy.

Práce je prvním pokusem o uvedení do Girenokova díla. Pokud bych ji posuzoval pouze z tohoto úhlu pohledu, mohl bych říci, že je výborná a s přehledem plní úkol, který si předsevzala. Ale Simona Filová leckde tento rámec překračuje, sice v náznacích, ale jasně rozpoznatelných. Tak je například patrné, že Girendk se (ať vědomě či nikoli) dotýká motivů, které byly silné v evropském myšlení už od přelomu 19. a 20. století (již zmíněný F. Mauthner) a že jeho nedůvěra k mrtvé či vyprázdněné řeči není tak vzdálená tomu, co se snaží oživit hermeneutika, a to nejen Gadamerova, nýbrž ještě více Risoeurova. Ale takových postřehů by se v práci dalo nalézt více.

Tím spíše mohu říci, že práci pokládám za vynikající a doporučuji ji k obhájení. Splňuje vše, co splnit má, je čitelná a dobře strukturovaná a dokazuje schopnost autorky kritického posouzení nesnadných textů v nesnadných souvislostech. Proto ji navrhuji hodnotit jako v ý b o r n o u.

Miroslav Petříček
Ústav filosofie a religionistiky FF UK

6. 1. 2008